

ТӨРИЙН АУДИТЫН
БАЙГУУЛЛАГА

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠶ᠋ᠢᠨ 2᠐24 ᠤᠨ ᠨᠡᠭᠳᠦᠰᠢᠨ ᠲᠦᠰᠦᠢᠨ ᠲᠦᠰᠦᠯᠳᠤ
ᠳᠦᠭᠨᠡᠯᠲᠤ ᠡᠭᠦᠬᠡ ᠠᠳᠤᠢᠲ

Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд дүгнэлт өгөх аудит

Л.Мөнхцацрал

Үндэсний аудитын газар
Аудитын нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтын
газрын аудитын удирдлагын менежер

- ❖ АУДИТЫН ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ
- ❖ АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ
- ❖ АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

АУДИТЫН ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ

АУДИТ ХИЙХ ЭРХ ЗҮЙН
ҮНДЭСЛЭЛ

Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар
зүйлийн 8.4.7

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6
дугаар зүйлийн 6.3.2

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын
тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.3 дахь заалт

АУДИТЫН ЗОРИЛГО

Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын 2024 оны төсвийн төслийг арвилан хэмнэлттэй, үр ашигтай, үр нөлөөтэйгөөр боловсруулж, төрийн санхүүгийн удирдлагыг сайжруулан эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангахад чиглүүлсэн эсэхийг үнэлж дүгнэлт өгөхөд аудитын зорилго оршино.

АУДИТЫН ЗОРИЛТ

Төсвийн төсөл нь улсын тогтвортой хөгжлийн болон үндэсний аюулгүй байдлын бодлогод нийцсэн эсэх

Төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл (ашиг, алдагдлын)-ийг төслийн үндэслэлтэй, хуулийн шаардлагад нийцсэн эсэх.

Төсвийн санхүүжүүлэх эх үүсвэрийн дутагдлыг нөхөх өрийн хэмжээг тогтоохдоо тусгай шаардлага хууль тогтоомжид нийцүүлж боловсруулсан эсэх

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээг хөгжлийн бодлогын баримт бичигт нийцүүлэн, ач холбогдлоор эрэмбэлж, хууль болон эдийн засгийн үр өгөөжтэй байх шаардлагад нийцүүлэн төлөвлөсөн эсэх

Төсвийн төсөл нь Төсвийн тухай хууль тогтоомжид заасан шалгуурыг хангасан эсэх

Төсвийн орлогыг бодит тооцоо, судалгаанд үндэслэн, макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтэд тулгуурлан үндэслэлтэй төлөвлөсөн эсэх

Төсвийн урсгал зарлагыг үр дүнд суурилсан арга аргачлалаар, хэмнэлттэй, үр ашигтай байхаар төлөвлөсөн эсэх

АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн төсөл нь Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан тусгай шаардлагыг хангасан байна.

№	Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлага	Төсвийн төсөлд тусгасан байдал	Тусгай шаардлага хангасан байдал
1	6 дугаар зүйлийн 6.1.1-т "нэгдсэн төсвийн орлогыг тэнцвэржүүлсэн журмаар тооцдог байх"	Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.3.а-д заасан шаардлагын дагуу зэс, нүүрсний үнийг тэнцвэржүүлсэн журмаар тооцсон бөгөөд 2024 онд зэсийн тэнцвэржүүлсэн үнийг тонн тутамд 7,386.6 ам.доллар, нүүрсний тэнцвэржүүлсэн үнийг тонн тутамд 182.5 ам.доллар байхаар тооцсон байна.	Зэсийн тэнцвэржүүлсэн үнийг тус хуулийн 11.1.3.а-д заасны дагуу тонн тутамд 7,386.6 ам.доллар, нүүрсний тэнцвэржүүлсэн үнийг тонн тутамд 182.5 ам.доллар байхаар тооцсон байна.
2	6 дугаар зүйлийн 6.1.2.нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл нь тухайн төсвийн жилийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний хоёр хувиас илүүгүй алдагдалтай, эсхүл ашигтай байх, 19 дүгээр зүйлийн 19.9-т... 2024 онд 2.8 хувиас тус тус хэтрүүлэхгүй	Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл -2,070.8 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий -2.8 хувьтай тэнцэхээр төлөвлөсөн байна.	МУ-ын 2024 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд ДНБ-ийг 74,000.00 тэрбум төгрөгт хүрэхээр төлөвлөжээ. Төсвийн алдагдал -2,070.8 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий -2.8 хувьтай тэнцэж байна.
3	6 дугаар зүйлийн 6.1.3.тухайн жилийн нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын өсөлтийн хувь нь тухайн жилийн эрдэс баялгийн бус дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлтийн хувь, тухайн жилийн өмнөх дараалсан 12 жилийн эрдэс баялгийн бус дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлтийн дунджийн аль ихээс хэтрэхгүй байх;	Тухайн жилийн эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий өсөлт 22.5 хувьтай, 2012-2023 оны эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий өсөлтийн дундаж 12.9 хувьтай тус тус тэнцэж байна. 2024 оны төсвийн төсөлд нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын өсөлт 22.3 хувь байхаар тусгасан байна.	Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагыг 2024 онд 27,360.5 тэрбум төгрөгөөр төлөвлөсөн нь 2023 оны тодотголтой харьцуулахад 22.3 хувиар нэмэгдүүлсэн байна. Тухайн жилийн эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий өсөлт 22.5 хувьтай, мөн 2012-2023 оны эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий өсөлтийн дундаж 12.9 хувьтай байна.
4	6 дугаар зүйлийн 6.1.4.Засгийн газрын өрийн өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн үлдэгдэл нь тухайн жилийн оны үнээр тооцсон дотоодын нийт	Засгийн газрын өрийн өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн үлдэгдлийг ДНБ 70,455.0 тэрбум төгрөгтэй харьцуулсан харьцаа нь 42.7 хувьд хүрэх төлөвтэй байна.	Засгийн газрын өрийн өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн үлдэгдэл 30,099.3 тэрбум төгрөг буюу ДНБ 74,000.0 тэрбум төгрөгтэй харьцуулсан харьцаа нь 40.7 хувь байна.

АУДИТЫН ДУГНЭЛТ

Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого 25,289.8 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий 34.2 хувь, нийт зарлага 27,360.5 тэрбум төгрөг буюу ДНБ-ий 37.0 хувь, тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 2,070.8 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай буюу ДНБ-ий -2.8 хувьтай тэнцэж байна.

Монгол Улсын 2024 оны төсвийн төсөл нь урт болон дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын үзэл баримтлалд нийцэж буй ч улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөтэй бүрэн уялдаагүй байна.

Макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүд, эрдэс баялгийн бүтээгдэхүүний экспортын хэмжээ, татварын орлого зэргийг өөдрөгөөр төсөөлсөн нь гадаад хүчин зүйлсийн нөлөөллөөс шалтгаалж төсвийн орлого тасарвал төсвийн алдагдал өсөх эрсдэлтэй байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нар төсвийн төслийг боловсруулахдаа хөтөлбөр бүрийн өртгийг тооцоогүй, арга хэмжээ хүрэх түвшин, шалгуур үзүүлэлтийг тоон болон чанарын утгаар хэмжигдэхүйцээр бодитой тодорхойлоогүйгээс төсвийн зорилго хангагдах эсэхийг үнэлэх боломжгүй байна.

АУДИТЫН ДУГНЭЛТ

Гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хийгдэх төсөл, арга хэмжээний саналыг эрэмбэлэх, эдийн засаг, нийгмийн ач холбогдол, урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичигтэй уялдуулан эдийн засгийн бодит үр өгөөжийн тооцоо, судалгаа хийх аргачлалыг боловсруулан баталж Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.11 дэх заалтыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Гадаад өрийн төсөвт үзүүлэх ачааллыг бууруулах зорилгоор дотоод үнэт цаас гаргаж эх үүсвэрийг бүрдүүлэхээр төсвийн төслийг боловсруулсан боловч түүний үр ашгийг нарийвчлан тооцоолоогүй байна.

Төсвийн төсөлд шинээр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл, арга хэмжээний барилга байгууламжийн ангилалд магадлал хийгдэж байгаа 21, нэг маяг болон жишиг магадлалтай 153 төсөл, арга хэмжээг тус тус тусгасан байна.

Барилга байгууламжид зураг төсөл, магадлал хийх, худалдан авах ажиллагаа зохион байгуулах, гэрээ байгуулах, захиалагчийн хяналт болон гэрээний хэрэгжилтийг хангуулах, улсын комисс барилга байгууламжийг хүлээн авах зэрэг төсвийн хөрөнгө оруулалтын үйл явцад тавих дотоод хяналтын тогтолцоог сайжруулан субъектив сөрөг нөлөөллийг бууруулах эрх зүйн тодорхой нарийвчилсан зохицуулалтыг бий болгох шаардлагатай байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2024 оны урсгал зардлын төсөвт төсвийн хязгаарыг хэтрүүлэн төлөвлөсөн 48.6 тэрбум төгрөгийн зардлыг бууруулах боломжтой байна.

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

УЛСЫН ИХ ХУРАЛД ТОЛИЛУУЛСАН

01

- “Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө”-ний зорилго, зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө, санхүүгийн эх үүсвэрийг тухайн жилийн Төсвийн тухай хуулийг хэлэлцэн батлахдаа тусгасан эсэхэд анхаарах;

02

- Төсвийн үндэсний байдлын нийцсэн эсэхийг дүгнэх аргачлал, шалгуур үзүүлэлтийг хууль, Үндэсний байдлын баримтлалд тусгах; төслийг аюулгүй бодлогод үнэлж, холбогдох аюулгүй үзэл баримтлалд тусгах;

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

Монгол Улсын Засгийн газарт

Дунд ба урт хугацааны төсвийн төлөвлөлтийг сайжруулж, төсөвт үзүүлэх гадаад өрийн ачааллыг бууруулж төсвийн тогтвортой байдлын үндсэн зарчмыг хэрэгжүүлж, төсвийн алдагдлыг 2 хувиас бага байлгах эдийн засгийн зохист харьцааг хангаж ажиллах.

Барилга байгууламжид зураг төсөл, магадлал хийх ажлыг зохион байгуулах, худалдан авах үйл ажиллагаа, гэрээ байгуулах, захиалагчийн гэрээний хэрэгжилтийг хангуулах, захиалагчийн хяналтыг хэрэгжүүлэх, улсын комисс хүлээн авах үйл ажиллагаанд субъектив сөрөг нөлөөллийг бууруулах эрх зүйн тодорхой нарийвчилсан зохицуулалтыг бий болгох.

“Улсын төсвөөс санхүүжүүлж хэрэгжүүлэхээр төсвийн хуульд тусгаж баталсан төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртгийн дүнд өөрчлөлт орж буй шалтгаан нөхцөлд нарийвчилсан судалгаа, дүн шинжилгээ хийж, холбогдох арга хэмжээг авч ажиллах.

Төсвийн төсөлд зөвхөн Төсвийн тухай хуулийн 29, 29¹ дүгээр зүйл, Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1-д тус тус заасан төсөвлөлтийн шаардлагыг хангасан төсөл, арга хэмжээг тусгаж байх.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.4-д заасны дагуу хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ төлөвлөсөн хугацаанд бүрэн хэрэгжих боломжгүй нөхцөл үүссэн тохиолдолд гэрээ байгуулах шийдвэр гаргахгүй байх чиглэлийг төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт өгч, хэрэгжилтэд хяналт тавих

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

Эдийн засаг, хөгжлийн яаманд

Төсвийн төслийг тогтвортой хөгжлийн бодлогод нийцсэн эсэх хяналтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн үйл ажиллагааг улс, орон нутгийн хэмжээнд үр дүнтэй удирдан зохион байгуулах;

Гадаадын зээлийн хөрөнгөөр шинээр хэрэгжүүлэх хэлэлцээрт орж буй төсөл, арга хэмжээнд эдийн засгийн үр ашгийн тооцоог хийж, ач холбогдлоор нь эрэмбэлж санхүүжүүлэх журам арга, аргачлал боловсруулж, хэрэгжүүлэх.

Урт, дунд хугацааны бодлогын баримт бичигт тусгасан зорилтыг хангах тэргүүлэх чиглэлийг санхүүжүүлэх хэрэгцээг үнэлж, хэрэгжүүлэх хөтөлбөрийг улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөтэй уялдуулан төсвийг төлөвлөж, холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлж байх;

Зөвхөн төсөвлөлтийн шаардлага хангасан төсөл, арга хэмжээг төсвийн төсөлд тусган боловсруулж байх;

Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт

АУДИТЫН ЗӨВЛӨМЖ

Сангийн яаманд

УИХ-аас баталсан төсвийн хүрээний мэдэгдэлд үндэслэн төсвийн төслийг боловсруулж байх;

Хөгжлийн бодлогод нийцүүлсэн, үр дүнд суурилсан төсвийн төлөвлөлтийг бүрэн хэрэгжүүлж, салбарын бодлого, төлөвлөлт хариуцсан албан хаагчдыг нэгдсэн арга зүйгээр хангаж, чадавхыг сайжруулах;

Улсын хөгжлийн бодлогын баримт бичигтэй нийцсэн, зөвхөн төсөвлөлтийн шаардлага хангасан төсөл, арга хэмжээг төсвийн төсөлд тусган боловсруулж байх;

Гадаадын зээлийн хөрөнгөөр шинээр хэрэгжүүлэх хэлэлцээрт орж буй төсөл, арга хэмжээнд эдийн засгийн үр ашгийн тооцоог хийж, ач холбогдлоор нь эрэмбэлж санхүүжүүлэх журам арга, аргачлал боловсруулж, хэрэгжүүлэх.

АНХААРАЛ ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА

